

Cel projektu

Mimo zwiększonej intensywności badań, na terenie Egiptu wciąż brakuje szeroko zakrojonych wykopaliisk i osadniczych. Prace takie z reguły nie przynoszą spektakularnych odkryć, a wymagają długich i mądrych analiz. Ale takie analizy ostatecznie przynoszą sobie niezwykle interesujące wyniki.

Do jednych z najciekawszych, ale wciąż słabo przebadanych, osiedli na terenie Egiptu należy Tell el-Retaba. Stanowisko to znajduje się ok. 35 km na zachód od współczesnego miasta Ismailija, mniej więcej w połowie doliny Wadi Tumilat. Przez tę dolinę wiodła w starożytności jedna z dróg prowadzących, poprzez Synaj, na wschód, na tereny Lewantu. Wydaje się zatem, że lokalizacja stanowiska w Tell el-Retaba nie była przypadkowa. Już w momencie zakładania tam osady w Drugim Okresie Przejściowym jej umiejscowienie było ściśle związane z łatwym dostępem do wschodniego pogranicza Egiptu. W okresie Nowego Państwa, w czasach Ramzesa II zbudowano tutaj forteczkę, którą później, za panowania Ramzesa III, zastąpiła jeszcze potężniejsza twierdza. Wraz z upadkiem Nowego Państwa warunki życia w Tell el-Retaba zmieniły się, ale osiedle nie opustoszało. Na podstawie materiału z Trzeciego Okresu Przejściowego wiemy, że mimo przemian politycznych miasto wciąż było użytkowane, ale prawdopodobnie zmienił się jego charakter. W trakcie dotychczasowych badań Polsko-Słowackiej Misji Archeologicznej odsłonięto parę domów datowanych na ten okres. Planowane są szersze badania, które pozwolą na odkopanie większej partii osiedla włącznie z Trzecim Okresem Przejściowym.

Celem projektu jest odsłonięcie jak największej przestrzeni miejskiej z Trzeciego Okresu Przejściowego w Tell el-Retaba, a co za tym idzie przybliżenie warunków życia ówczesnych Egipcjan. Na podstawie znalezionej materii można będzie określić charakter całej osady – czy miała luźny (wiejski) czy ciasny zabudowę (miejski). Jakie budowle znajdowały się w jej obrębie i w jakim układzie je zorganizowano? Na ile różnicowana była społeczność zamieszkująca osadę? Jaka była dieta mieszkańców? Czy osiedle było samowystarczalne, czy zaspokajane w niektóre produkty z zewnątrz? Czy możemy mówić o jakiejś odgórznej kontroli? Kto mógł osiedle administrować w momencie rozbitcia politycznego Egiptu? Jakie znaczenie dla funkcjonowania osiedla w Tell el-Retaba mogło mieć Tanis, polityczne i religijne centrum wschodniej Delt w czasach 21. i 22. dynastii? Czy możemy zauważyć zmiany w warunkach życia pomiędzy Nowym Państwem a Trzecim Okresem Przejściowym? Na czym ta zmiana polegała? Czy Tell el-Retaba ze względu na swoje położenie zachowała charakter obronny, czy została zamieniona w osadę otwartą, bez fortyfikacji? Jak zmieniała się ta osada w trakcie całego Trzeciego Okresu Przejściowego?

Badania podstawowe

Badania prowadzone w Tell el-Retaba mają charakter interdyscyplinarny. Zaproszono do współpracy szereg specjalistów – ceramologa, archeobotanika, archeozoologa.

Rezultatem współpracy specjalistów z różnych dziedzin będzie całościowy obraz życia codziennego społeczność zamieszkującej niegdyś Tell el-Retaba: obraz infrastruktury miasta (badania architektury, zabytków ruchomych), wpływu środowiska na warunki życia (badania archeobotaniczne i archeozoologiczne), diety mieszkańców (badania archeobotaniczne, archeozoologiczne i ceramologiczne), kontaktów z innymi ośrodkami krajowymi i zagranicznymi (badania zabytków ruchomych i ceramologiczne).

Powody podjęcia danej tematyki badawczej

Trzeci Okres Przejściowy na terenie Tell el-Retaba nie został wybrany przypadkowo. Należy do najmniej poznanych w historii epok Egiptu. Mówi się wręcz o 'wiekach ciemnych', ponieważ wciąż mamy bardzo mało informacji na temat funkcjonowania kraju pomiędzy 21. a 25. dynastią. Brakuje nam przede wszystkim lepiej przebadanych osiedli. Jak dotychczas tylko na terenie paru stanowisk, takich jak El-Ashmunein, Tell el-Balamun, Mendes, Sais, Kom Firin, prowadzono prace archeologiczne, i to na bardzo małym obszarze. Stanowisko w Tell el-Retaba, przez to nie było w przeszłości intensywnie badane, ma ogromny potencjał na przyszłość. Odkopane do tej pory budowle świadczą o tym, że całe osiedle było dość rozległe. Materiał znajdujący się w środku jest bardzo bogaty i świadczy o intensywnym użytkowaniu tego terenu.

W warunkach archeologii Egiptu proponowany projekt jest zamierzeniem nowatorskim z uwagi na wieloaspektowość planowanych badań. Tell el-Retaba to stanowisko na pewno wyjątkowe. Intensyfikacja prac na tym terenie może uczynić je stanowiskiem wzorcowym – punktem odniesienia dla innych badaczy zajmujących się podobnymi tematami.